

Gespreksnotitie rondetafelgesprek Financieel-economische criminaliteit

Tweede Kamer, woensdag 28 mei 2025, 14:30 - 17:30 uur

Spreker: Pim Jansonius, lid Eenheidsleiding politie Amsterdam

Inleiding

Geld is de spil van de (georganiseerde) criminaliteit: het is een drijfveer, een investeringsmiddel, een waarde-maatstaf en een statussymbool. Niet alleen is het geld hard nodig om het criminele systeem in stand te houden, maar vooral ook uit winstbejag en het naleven van een royale levensstijl waarvoor het vermeederen van het vermogen in de bovenwereld cruciaal is.

Al steekt de politie veel middelen in onderzoek naar financieel-economische criminaliteit, de complexiteit van financieel opsporingsonderzoek is de afgelopen jaren enorm toegenomen. Complex door de werkwijzen want criminelen maken misbruik van zowel bonafide en malafide facilitators, die hen helpen wit te wassen en ingewikkelde (soms internationale) bedrijfsstructuren op te zetten. Maar ook complex omdat we niet alleen met contant en giraal, maar ook met digitaal geld te maken hebben. Het omzetten van contant geld naar cryptovaluta en vice versa bemoeilijkt het volgen van het crimineel verdiend geld. Daarbij gebeurt de verplaatsing van grote hoeveelheden cryptovaluta snel, internationaal en grotendeels anoniem. Maar juist door te interveniëren op de geldtoevoer en geldstromen, sla je de bijl meer aan de wortel van het criminele bedrijfsproces en heeft dit zijn effecten op meerdere verschijningsvormen van criminaliteit.

Wat zien we en waar zetten we op in?

Samen met ketenpartners en onder leiding van het Openbaar Ministerie is een Strategisch Programma Criminele Geldstromen geschreven (2024) waar momenteel uitvoering aan wordt gegeven. Door het samenwerken willen we het criminele bedrijfsmodel frustreren. Want criminele organisaties lijken heel erg op gewone bedrijven met geld- en goederenstromen, boekhouding etc. Bovendien hebben we te maken met lacunes in wetgeving en toezicht waardoor we het als overheid voor criminelen niet moeilijk maken om misbruik te maken van (de vrijheden in) ons financiële stelsel. Repressie zal altijd een rol hebben in bestrijden van criminaliteit, maar is er niet op toegerust en niet voldoende om de ondermijnende effecten hiervan tegen te gaan. Er moet actief gezocht worden naar andere mogelijkheden om deze vorm(en) van criminaliteit te bestrijden of beter, te bemoeilijken of onmogelijk te maken. De politie en de andere opsporingsdiensten kunnen de aanpak van financieel economische criminaliteit dus niet alleen aan.

Daarbij past robuuste (sluitende) wet- en regelgeving, maar tevens is belangrijk dat elke publieke – en private organisatie die een rol in ons financiële stelsel heeft, deze ook oppakt en de (wettelijke) mogelijkheden benut of krijgt. Te denken valt daarbij aan onze poortwachters, maar ook onze toezichthouders. Er zal meer moeten worden toegewerkt naar een Rijksbrede systeemaanpak.

Een bestaand en goed werkend voorbeeld van samenwerking is de samenwerking in de Serious Crime Taskforce (SCTF). Daarin werkt de politie samen met partner-opsporingsdiensten en banken om (internationale) criminele geldstromen te volgen en personen en bedrijven in beeld te brengen die vanuit de bovenwereld misdaadondernemers faciliteren. Dit is bovendien een goed voorbeeld waarbij we als overheid aan de “voorkant” van de criminaliteit proberen te komen en in kaart willen krijgen op welke wijze criminele geldstromen lopen. Samenwerken moet daarom structureel en duurzaam zijn en de mogelijkheden daartoe dienen te worden vergroot. Dit vraagt soms om aanpassing van wet- en regelgeving. Daarin moeten we als overheid adaptiever worden, kijk maar naar de vlucht die cryptovaluta of AI neemt.

Vastgoed- en hypotheekfraude

Terwijl Nederland kampt met woningnood, en poortwachters zich dagelijks inzetten voor het schoonhouden van ons financiële systeem, wordt ons vastgoed misbruikt door criminelen om hun vermogen de bovenwereld in te brengen, het wit te wassen en te laten groeien. De impact van vastgoed- en hypotheekfraude is groot en het wettelijk kader biedt criminelen nog té veel ruimte. Van belang is barrières op te werpen aan de voorkant, opdat

kwaadwillenden de kans wordt ontnomen om vastgoed aan te kopen en te exploiteren. In de eerste plaats moet het voor criminelen moeilijker worden om (fictieve) ondernemingen in te schrijven in het Handelsregister, waartoe de Kamer van Koophandel meer weigeringsgronden moet hebben die ze kan benutten in twijfelgevallen. Het hebben van een onderneming (rechtspersoon) is als een vals paspoort voor een crimineel; het stelt hen in staat om zich in vrij grote anonimiteit in het financiële stelsel te bewegen. Een onderneming kan namelijk worden misbruikt bij bijvoorbeeld de aanvraag van een bankrekening, hypotheek of zakelijk krediet, om personeel op in te schrijven om als referent te gebruiken. Ook zou het helpen als hypotheekverstrekkers het door de klant opgegeven inkomen kunnen toetsen bij de Belastingdienst. Dit schrikt af, want oplichting en vervalsing van inkomensgegevens kunnen dan niet langer leiden tot het verkrijgen van een hypothecaire lening. In situaties waarin het de fraudeur wel is gelukt een hypothecaire lening af te sluiten en een pand aan te kopen, is het tot slot van belang dat tussen de opsporing, de Belastingdienst en hypotheekverstrekkers makkelijker informatie kan worden gedeeld over het fraudedossier.

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB), Politie, de Stichting Fraudebestrijding Hypotheken (SFH) en de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) slaan de handen ineen om aandacht te vragen voor vastgoed- en hypotheekfraude. Gezamenlijk zetten wij ons in om het financiële systeem schoon te houden, maar we hebben uw hulp nodig om de fraudeur de pas af te snijden. Hiervoor zijn meerdere barrières nodig, op elke stap in de keten. In [deze](#) beleidswensenbrief worden diverse barrières toegelicht. Voor het opwerpen van deze barrières zijn verschillende partijen aan zet. Hoewel de afzonderlijke maatregelen noodzakelijk zijn, worden deze in samenhang en met gezamenlijke inzet nog effectiever.

Ondergronds bankieren

Door middel van crimineel ondergronds bankieren wordt naar schatting zo'n drie kwart van alle internationale drugshandel gefinancierd, maar ook andere vormen van zware criminaliteit. Binnen een netwerk van ondergronds bankiers en valutabrokers worden grote hoeveelheden contant geld verplaatst of omgezet in cryptovaluta. Dat geld wordt gebruikt voor investeringen in vermogen of criminele activiteiten. Via ondergrondse netwerken kunnen overal ter wereld betalingen plaatsvinden zonder dat het geld de grens over hoeft. Een ondergronds bankier is daarmee een cruciale schakel in het witwasproces. De Taskforce Underground Banking (TFUB) heeft een systeemaanpak ontwikkeld om de meest ondermijnende internationale netwerken van ondergrondse bankiers en valutabrokers aan te pakken. Vanwege het internationale karakter van crimineel ondergronds bankieren werkt de TFUB hierin onder andere samen met Europol en buitenlandse opsporingsdiensten.

Alternatieven voor cash

Hoewel in het dagelijks leven van veruit de meeste mensen en bedrijven cash geld steeds meer verdwijnt, is cash nog steeds gangbaar in het criminele milieu. Het aanstaande verbod op cash-betalingen boven 3.000 euro is dan ook een goede stap in de strijd tegen ondermijnende criminaliteit. Maar we moeten er rekening mee houden dat er nieuwe modus operandi ontstaan om criminele gelden te verplaatsen en/of wit te wassen. In de financiële opsporing zien wij dat door criminelen steeds vaker wordt uitgeweken naar cryptovaluta. Per jaar komen duizenden aangiftes binnen die zien op fraudes met cryptovaluta, waarmee slachtoffers jaarlijks voor miljoenen euro's worden benadeeld. Cryptovaluta worden gebruikt voor de aanschaf van luxegoederen, maar ook in ondergronds bankieren netwerken waar criminelen géén tassen contant geld meer verplaatsen, wordt digitaal geld steeds vaker gezien. Met één druk op de knop worden tientallen miljoenen naar de andere kant van de wereld verstuurd. De politie ziet een toenemende ontwikkeling van de conversie van contant geld naar cryptovaluta en visa versa in de markt van crimineel ondergronds bankieren waarin honderden miljoenen euro's per jaar omgaan. Naast een focus op contant geld moet er een grotere focus op cryptovaluta komen in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit.

Met alle uitdagingen die de politie op dit moment heeft, heeft cryptovaluta (nog) niet de plek die het verdient. De politie zal dan ook een inhaalslag moeten maken op dit onderwerp. Er zijn wel initiatieven en acties ingezet, maar mede gezien de razendsnelle technologische ontwikkelingen is dit onvoldoende om te komen tot bijvoorbeeld een meer systeemgerichte aanpak.

Trade Based Money Laundering

Een bekend fenomeen waar de politie in samenwerking met (met name) de FIOD ook inspanningen op pleegt. Binnen de meer klassiekere vorm van onder- of over factureren van goederstromen om zodoende crimineel geld giraal te verplaatsen, zien we de laatste tijd twee nieuwe varianten opgeld doen, namelijk de Cash Compensatiemodellen (CCM) en Third Party Payments (TPP).

Cash Compensatie Model (CCM)

Het CCM is een witwastechiek waarbij personen een overschot aan contant geld, afkomstig uit misdrijven, ruilen tegen giraal geld van (ogenschijnlijk) legitieme bedrijven in arbeidsintensieve branches met een behoefte aan contanten. Dit gebeurt door middel van gefingeerde zakelijke transacties, waardoor criminelen een girale inkomstenstroom met een ogenschijnlijk legitieme herkomst krijgen. De partijen vinden elkaar uit het eigen netwerk of door middel van tussenpersonen. Deze witwastechiek heeft een ondermijnend effect op meerdere niveaus.

Third Party Payments (TPP)

TTP is de internationale aanduiding voor “derden betalingen” waarbij de betaler van facturen aan leveranciers van goederen (soms diensten) niet dezelfde partij is die daadwerkelijk de goederen (of dienst) heeft ontvangen. Evenals CCM is TPP als het ware één van de oplossingen voor criminelen om criminele gelden te verplaatsen en in veel gevallen zijn beide fenomenen opvolgend aan het proces van crimineel ondergronds bankieren. Het is nu eenmaal een gegeven dat op enig moment crimineel (verdiend) geld zich een weg moet vinden naar de bovenwereld om van dat crimineel verdiende geld te kunnen genieten.

Wat zijn de toekomstwensen van de politie?

Laten we vooral met elkaar blijven samenwerken. En als we op casus- of fenomeenniveau stuiten op informatie, is het belangrijk om deze te kunnen delen met de partner(s) die daar het beste voor is toegerust. Tegelijkertijd moeten we meer dan nu het geval is, inzetten op een Rijksbrede systeemaanpak. Functioneel integraal samenwerken en ook de informatieverstrekkingsgronden die de wetgeving ons toestaat, zijn en blijven daarom van cruciaal belang. Vanuit het adagium “voorkomen is beter dan genezen”, is het uiteindelijk de vraag hoe het ons gaat lukken om minder zaken naar de politie en andere opsporingsdiensten te krijgen.